

BUITEN

11^E JAARGANG N^O. 34.

ZATERDAG 25 AUGUSTUS 1917.



Foto C. Steenbergh.

DE HOF TE STAVERDEN OP DE VELUWE.



Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE BELANGWEKKENDE GESCHIEDENIS VAN MEVROUW BOLFAME, DOOR GERTRUDE ATHERTON (34)	BLZ. 398
BOOMEN-DAG, DOOR F. W. DRIJVER	399
VAN GIRGENTI NAAR DE ZUIDKUST VAN ITALIË DOOR H. VAN REYN—DE KORT, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 400—401
SCHETSJES UIT DE OOST, DOOR WILLY	BLZ. 401
BIJ DE BISON-PERKEN VAN „ARTIS”, DOOR A. F. J. PORTIELJE, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 402—403
DORPS-VITESSE, DOOR JOH. W. BROEDELLET	BLZ. 403
DE PURPERREIGER, DOOR A. B. WIGMAN, GEÏLL.	BLZ. 404—405
DE HOF TE STAVERDEN, DOOR J. J. H. MARTIJN, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 397, 406—407
HET AMERIKAANSCH DUËL, DOOR EWALD GERHARD SEELIGER (40)	BLZ. 407
J. K. BUDDE, HORTULANUS TE UTRECHT, (PORTRET)	508

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 25 cts.



De belangwekkende geschiedenis van Mevrouw Balfame

(34) DOOR GERTRUDE ATHERTON.

Conrad J, volgde haar op, en ook zijn relaas klonk even geloofwaardig. Ook maakte hij een goeden indruk. Weliswaar had hij een erg klein, kortgeknipt hoofd, met te kleine oogen en te groote ooren, doch zijn optreden was erg vrijmoedig, en hij had een net grijs pak en een rood hemd aan. Geboren in de Vereenigde Staten, was het duidelijk niet alleen, dat hij er trotsch op was Amerikaansch burger te zijn, doch hij zichzelf ook rekende onder het beste van wat het land opleverde. Tot zijn zestiende jaar had hij de openbare school bezocht, had ijverig gestudeerd, en zijn woordenkeuze was minstens even goed als die van het Openbaar Ministerie, dat in oogenblikken van opwinding zijn negatieven dooreen haspelde. Doch ook Rush, wiens opvoedingsvoorwaarden even gunstig waren geweest als zijn natuurlijke aanleg, werd weder volbloed Amerikaan, met echte Amerikaanse neusklinken; als hij opgewonden was, liet hij zijn h's vallen, en verviel in nog andere nationale spraak-eigenaardigheden. Het zijn juist deze eigenaardigheden, die ons bemoeiden als we al eens een maal bang zijn dat ons oorspronkelijk Amerikaansch verloren zal gaan door den invloed van buitenlandsche emigranten.

Neen, zeide de jonge Kraus, hij voelde geen sentimenteele belangstelling voor Frieda. (Hij glimlachte zelfs bij het denkbeeld). En hij was reeds drie jaar geëngageerd met een andere jonge dame. Maar hij had een broederlijk gevoel voor Frieda; zij was uit Duitschland direct naar zijn vaders huis gekomen, daar hun families al geslachten lang met elkaar bevriend waren geweest. Het was niet alleen een plicht, doch ook een genoegen om met Frieda te dansen, omdat ze „t beste tippelde van de heele boel.”

Daar hij met haar danste toen haar kiespijn onduelbaar werd, was het niet meer dan natuurlijk, dat hij haar naar huis bracht; inderdaad bracht hij haar altijd naar huis als hij gelegenheid had. 't Was natuurlijk een andere kwestie, als hij op een hol de laatste tram naar Dobton moest pakken.

Toen zij in huis gegaan was, had hij gewacht, omdat ze misschien andere druppels zou noodig hebben, of misschien wel naar een tandarts zou willen gaan. Toen hij eens kiespijn had, had hij midden in den nacht ook naar een tandarts gemoeten. Zijn vader had hem erheen gestuurd, en nu had hij dit ook mogelijk geacht in Frieda's geval.

Toen was de keukendeur opengegaan, en er was een vrouw naar buiten gekomen.

Hier werd de belangstelling in de gerechtszaal intens. Zelfs de blasée jonge verslaggevers bogen zich voorover, met hunne potlooden opgeheven. De rechter schoof zijn stoel naar rechts

strak naar het achterhoofd van den jongen Kraus. De districtsadvocaat balanceerde zich op de hielen, met de duimen in de armsgaten van zijn vest gestoken, en Rush stond daar met gebogen rug, als om den getuige naar de keel te vliegen met een wilden kreet van „niet ter zake dienende”, enz. enz. Alleen mevrouw Balfame zat daar als een beeld, dat noch ooren heeft om te hooren, noch oogen om te zien.

Ja, de jonge Kraus had mevrouw Balfame gestalte en gang herkend. Haar gestalte onderscheidde zich van duizend anderen en ze was langer dan veel mannen. Ze had een lange, donkere ulster aan en een zwarte autoscarf om haar hoofd. Het licht uit de keuken scheen achter haar. . . .

Hier ontstond er opnieuw een verwoedenden strijd tusschen den verdediger en het Openbaar Ministerie, doch de rechter beval den jongen man (die onverstoortbaar op een tandenstoker had staan knabbelen), met zijn verhaal verder te gaan. Mevrouw Balfame was om den hoek van het huis heengeslopen, had aandachtig geluisterd, had een minuut lang naar den achterkant van het terrein geloopt, . . . hij kon de zich voortbewegende schim nog juist in het duister onderscheiden. . . . was toen plotseling teruggekomen, en was het boschje binnengegaan. Daar hij hier natuurlijk belang in stelde, had hij gewacht om te zien wat ze in het schild voerde, en toen. . . misschien drie of vier minuten later. . . hoorde hij Balfame „Tipperary” zingen, en eenige oogenblikken daarna het schot, . . . één schot, niet twee; hij geloofde niet in de theorie dat er twee schoten gevallen waren, . . . gevolgd door luide stemmen van den anderen kant der laan.

Toen had hij „m gesmeerd,” daar dit op dat oogenblik zijn natuurlijk instinct was. Zijn vader had hem geleerd voorzichtig te wezen, en zich niet te bemoeien met de ruzie van anderen. Hij had nooit een misdaad van dichtbij zien bedrijven en hoopte dat hem dit ook nooit overkomen zou. Hij liep over het aangrenzende terrein aan den achterkant, en zoo Balfame Street in, en nam de volgende tram naar huis. Hij had geen zin in dansen meer gehad na wat hij raadde dat er gebeurd was.

Neen, hij had geen geluid van weglappende voetstappen gehoord, doch was een oogenblik bij de schutting achter het huis der Lequers blijven staan; er waren daar menschen in de bibliotheek geweest tot er iemand kwam binnenloopen, die den dokter luid toeriep dat hij dadelijk moest komen. . . en ook had hij een auto het weggetje achter den tuin der Balfames zien verlaten. Maar daar had hij verder geen waarde aan gehecht, omdat er aldoor overall auto's waren. Neen, hij had niet geprobeerd te zien of de auto bestuurd werd door een man of een vrouw of hoeveel menschen erin zaten. Niet alleen was het een erg donkere nacht (voor zoover als hij zich herinnerde, had de auto geen lantarens aan), doch was zijn eenige idee geweest daar vandaan te komen.

Rush liet hem een uitermate streng verhoor ondergaan, en hoewel hij hem niet aan het wankelen kon brengen, maakte hij toch gebruik van al zijn beroepshandigheid om den jongen aan de kaak te stellen als een ellendige lafaard die wegliep toen hij een revolvershot hoorde, inplaats van met het instinct van een geboren Amerikaan toe te schieten om er zich van te vergewissen, of de vrouw zelf het slachtoffer misschien ook was. Hoeveel had hij er wel voor gekregen om dit getuigenis af te leggen dat hij voor zich had gehouden bij het onderzoek door den lijkschouwer? Reeds eenigen tijd tevoren was de toch al roode kleur van den jongen Kraus overgegaan in purper, en hij schreeuwde terug, dat hij eerst voor den dag was gekomen met zijn verklaring, toen de leugenachtige vrienden van die vrouw probeerden om zijn onschuldigen vader de misdaad ten laste te leggen.

Hier werd hij door den rechter op strengen toon vermaand om zich in zijn antwoorden te bepalen tot „ja” en „neen”, tenzij hij zich beter in bedwang wist te houden. Rush dwong hem te verklaren dat hij mevrouw Balfame's gezicht heelemaal niet had gezien, dat hij nooit te eeniger tijd tegen haar had gesproken; en de advocaat merkte vernietigend op, dat het brein van den jongen man wel in een hopeloos verwarden toestand moest geweest zijn, als hij zoo spoedig na het schieten een auto het weggetje zag verlaten, — en dan nog wel een auto zonder lantarens aan. . . en in gebreke bleef dit verschijnsel in verband te brengen met het onmiddellijk te voren gevallen pistoolschot. Het was duidelijk, dat zijn brein zóó langzaam werkte, dat hij er bijna een week tijd voor noodig had gehad om een behoorlijk verhaal in elkaar te zetten.

De jonge Kraus verliet de getuigenbank, nadat zijn aangeboren geloof in eigen meerderheid boven alle Amerikanen ernstig aan het wankelen was gebracht, doch hoewel zijn nijdige kleine oogjes meer dan één spotlach ontmoetten, en vele van die toeschouwers eruit zagen alsof ze hem wel hard op wilden uitlachen als ze maar durfden voor den rechter, had hij mevrouw Balfame toch per slot veel meer nadeel toegebracht dan zichzelf. Weinigen geloofden dat hij loog, of dat hij een visioen de keukendeur had zien uitkomen. Men wist dat hij op den avond even nuchter was geweest als altijd, en daar de dingen, die er tegen zijn vader waren ingebracht, van het begin af als hem om te liegen.

De heeren Gifning, Battle, en Carden, die Balfame het eerst

bereikten nadat hij gevallen was, werden door het Openbaar Ministerie gedwongen een vernietigende getuigenis tegen mevrouw Balfame af te leggen. Haar kamer lag aan den voorkant van het huis; zoo zij er zich in had bevonden, kon ze het pistoolschot even duidelijk hebben gehoord als de menschen in de verandah van den heer Gifning. Maar zij kwam niet naar beneden, en ook op geen enkele andere wijze gaf zij teekenen van aanwezigheid, voordat zij tijd hadden gehad den lijkschouwer (die weliswaar om den hoek woonde) en Dr. Lequer erbij te roepen. Het moest minstens zes minuten geweest zijn vóór zij het venster opschoof en de reden van de drukte aan haar hek vroeg. Zoo lang had het hun tenminste toegeschenen. Neen, zij verwarden nooit een pistoolschot met een springenden band. Eerst wel, toen de auto's er pas waren, maar zij hadden reeds lang het verschil leeren opmerken.

Toen Rush hun sarcastisch vroeg waarom tenminste niet één van het gezelschap het boschje doorzocht, en getracht had den moordenaar te vatten, antwoordden zij dat zij er heelemaal niet zeker van waren geweest dat het schot uit het boschje was gekomen. Het had overal wel vandaan kunnen komen. Eerst na het onderzoek van den dokter hadden zij de richting waaruit het schot was afgevuurd, bepaald. Later hadden zij het boschje inderdaad met een dievenlantaren doorzocht, die ze van het huis van den heer Gifning hadden gehaald; ja, zij hadden iederen duimbreed van het terrein doorzocht, en hun eenige belooning was een standje van de politie.

Het ondervragen van deze drie getuigen na het middagreces nam weinig tijd in beslag. Het was om tien minuten voor vieren dat de Districtsadvocaat iedereen in de gerechtszaal paf deed staan door iemand op te roepen wiens naam tot nu toe niet in de zaak gemengd was. De verslaggevers keken erg misnoegd; zelfs mevrouw Balfame hief het hoofd een weinig hooger alsof zij toelisterde; het bleke gelaat van Rush leek nog bleeker te worden en de groeven erin nog dieper, toen hij opsprong, onmiddellijk waakzaam, met uitzettende neusvleugels. De Districtsadvocaat balanceerde zich op zijn hielen, stak zijn duimen in de armgaten van zijn vest, en er kwam een grijns van triomf op zijn scherpe gelaat.

De naam die afgeroepen werd luidde James Mott, en de drager ervan was een hoogstfatsoenlijk handelsreiziger, die reeds lang zaken had gedaan met firma's in het district, alsook met Balfame en Cummack. De heer Mott was in het district Brabant even goed bekend als wie dan ook; inderdaad was hij met een zeer net meisje uit Elsinore geëngageerd, en vandaar, zooals spoedig bleek, kwam het, dat hij op dien noodlottigen avond in de stad was geweest. Ditmaal, en waarschijnlijk de eenige maal in zijn leven, was het speurorgaan van den districtsadvocaat scherper geweest dan dat van den schitterenden verdiger.

De heer Mott nam in de getuigenbank plaats. Hij was een gladgeschoren, flinke Amerikaan met het scherpe oog en den vastberaden mond van den handelsreiziger, die weet dat hij werken moet of naar den kelder gaan. Hij zag er even eerlijk als welwillend uit, en voor het eerst ontzonk mevrouw Balfame de moed, en hare handen, zooals de verslaggeefsters ten bate van het publiek opmerkten, sloten zich wel een minuut lang krampachtig.

Hoewel Rush met naar voren gestrekt hoofd daar stond, achtte hij het toch maar beter, den man te laten vertellen wat hij te zeggen had, op zijn eigen manier. Onderbrekingen zouden hem weinig geholpen hebben; de rechter zou den districtsadvocaat steunen, als het bleek dat de man de waarheid sprak; en daar hij zelf eveneens totaal in het duister verkeerde, was het maar beter te wachten tot hij ergens vat op kreeg. Hij wist dat niemand's brein sneller kon werken dan het zijne.

Nadat den heer Mott plechtig den eed was afgenomen, verklaarde hij dat hij op den avond dat er geschoten was, gesoupeerd had bij zijn meisje, Miss Lacke, die in Dawbarn Street nr. 3, juist om den hoek van de Elsinorelaan woonde. Hij verliet haar huis even voor achten, daar hij den trein van acht uur tien naar New York moest halen. Toen hij het tuinhok achter zich sloot, zag hij David Balfame onvast voorbijgaan, onder het luidkeels zingen van „Tipperary”; en daar hij al jaren lang met hem bevriend was, had hij besloten hem te volgen en ervoor te zorgen dat Balfame goed en wel in huis kwam. Hij zou hier slechts een paar minuten mee missen, en het leek hem niet meer dan behoorlijk dat hij dit deed, want het was mogelijk dat Balfame kwam te vallen en zich bezeerde vóór hij zijn huis nog bereikt had. Mott was zoo dicht achter hem dat hijzelf het schot of de schoten maar ternauwernood gemist had, en hoewel hij achteruit sprong, zag hij toch duidelijk iemand het boschje uitloopen naar den achterkant van het huis. Hij kon absoluut niet zeggen of het een man of een vrouw was geweest, doch de gestalte was lang... ja, veel langer dan de jonge Kraus of Frieda. Toen, zeide hij, was hij op zijn schreden teruggekeerd, en zoo vlug mogelijk Dawbarn Street weder ingegaan. Hij kleurde terwijl hij dit zeide, doch voegde erbij, dat hij aan de kreten uit de verandah der Gifnings wist dat er menschen Balfame te hulp snelden, en hij moest den trein van acht uur tien halen of anders den nachttrein naar het westen en een zeer goede zaak missen. Bovendien had hij er niets mee op getuigenis tegen wien dan ook af te moeten leggen; hij verfoeide de instelling van de doodstraf. Om dezelfde reden was hij ook niet voor den dag ge-

komen, voordat de districtsadvocaat hem voor den dag haalde, daar hij bang was dat de weglopende gestalte mevrouw Balfame geweest kon zijn, en zij wel de laatste was die hij wenschte te benadeelen, hetzij schuldig of niet.

Niemand twijfelde eraan dat hij de waarheid stond te zeggen en dit wel zeer tegen zijn zin. En evenmin kon iemand de gevolgtrekking maken dat hij de moordenaar was; hij had even weinig motief om David Balfame te doden als een van de andere mannen uit het district Brabant, met wien hij jaren lang op denzelfden vriendschappelijken voet had omgegaan.

Het enige dat Rush kon doen, was hem te doen toegeven dat hij misschien verbijsterd was geweest door het schot dat bijna aan zijn oor klonk, door het zien neerzinken aan zijn voeten van den man, en dat hij zich slechts verbeeld had een weglopende gedaante te zien. Dit gezichtsbedrog zou onder die omstandigheden zeer natuurlijk zijn geweest, vooral daar zijne gedachten geheel schenen geconcentreerd te zijn geweest op wegvloeden van die plaats. De heer Mott gaf bijna al te gretig toe dat dit wel het geval kon geweest zijn, doch voegde erbij, dat, toen de districtsadvocaat, die een neef was van Miss Lacke, zoowel als een zeer oud vriend van hemzelven, het verhaal stukje bij beetje uit hem geperst had (de vergelijking kwam van Rush) dat zijn indruk was geweest. Het was hem of hij die rijzige, vluchtende gestalte als het ware op zijn netvlies afgedrukt zag. Natuurlijk kon het best enkel verbeelding zijn. God gawe, dat hij kon zweren dat dit zoo was. Toen hem scherp gevraagd werd of ook maar een van zijn ouders Duitscher was, vond hij direct zijn zelfvertrouwen weer, en antwoordde hooghartig, dat hij volbloed Amerikaan was, en zoo pro-geallieerd als de beste. Hij was nooit in den biertuin van den ouden Dutch geweest; hij gaf de voorkeur aan het buffet van een hotel; hij kwam nooit in proeflokalen.

(Wordt vervolgd).

BOOMEN-DAG.

De wijste van het volk
De beste van het landt
Die hebben 't veld bezaeit
Of bosschen aangeplant.

CATS.

ER dreigt een meer dan denkbeeldig gevaar... de ontbossing van ons land! Gelijk verwacht mocht worden, bleef onze Regeering niet onverschillig voor de reeds aanzienlijke afmetingen aannemende boom-rooing. Zoo de de Eerste Kamer medewerkt, zal nog juist te gelegener tijd de noodwet tot stand komen, die aan het euvel paal en perk stelt.

Met dat al is door den samenloop der omstandigheden, den nood der tijden, niet te verhoeden dat menige kleinere of grootere boomgroep onder den bijl des vellers zal bezwijken, tot schade voor de volksgezondheid en ten nadeele van de bekoorlijkheid van zoo menige streek.

Van oudsher waren boomen het voorwerp van vereering der aardbewoners, en nog altijd wordt met een zekeren eerbied gesproken van den „tempel van ongekorven hout”. Op het schenden van boomen stonden eenmaal zware straffen, zooals de „ontdarming”. d.w.z. dat men hem, die op het kwaad betrapt werd, den darm uit het lijf haalde, dezen aan den beschadigde stam hechtte en vervolgens den misdadiger er omheen voerde tot de darm afgewonden was.

Waar men onder gewone omstandigheden geneigd zou zijn het woord van Is. Teirlinck te onderschrijven, waar deze de verzuchting slaakt: „Jammer toch dat de straffen voor woudsloopers afgeschafte zijn!” — al zou natuurlijk niemand de oude barbaarscheid opnieuw ingevoerd willen zien — daar mogen wij thans slechts bejammern dat „van den nood een deugd” gemaakt moet worden,

Maar wij kunnen ook nog iets anders doen, nl. het goede voorbeeld van Amerika volgen door hier in te stellen wat aan gene zijde van den oceaan genoemd wordt de *Arbor Day*.

Het was in het jaar 1872, dat in den Staat Nebraska door J. Sterling Morton, destijds president van den Board of Agriculture, een vacantiedag in het leven geroepen werd, welke twee jaar later sanctie verkreeg bij proclamatie van den Gouverneur Furnas. Het goede voorbeeld vond al spoedig overal elders navolging; in de Noordelijke Staten valt deze, bij de wet vastgestelde *Arbor Day*, in April of Mei, in de Zuidelijke in Januari of Februari. Op dezen feestdag — van welken eens iemand leuk zei, dat hij meer nut sticht dan een vol jaar trigonometrie op de H. B. S. — trekt de jeugd naar buiten om, onder bekwame leiding, op elke daartoe aangewezen plek boomzaden aan den bodem toe te vertrouwen.

Waarom zou wat ginds geschiedt ook hier niet kunnen gebeuren? Waarom kunnen ook wij niet een *Boomen-Dag* instellen, op welken men tracht de in onze dagen onvermijdelijk aan te richten schade goed te maken!

Zóódoende bewijzen wij aan het geslacht, dat na ons komt, een weldaad, en leeren wij de jeugd onzelfzuchtigen arbeid verrichten. Zóó helpen wij voorkomen de ontbossing van Nederland, welke in meer dan één opzicht een ramp zou zijn.

Eerbied voor de boomen... elk bosch is een natuurmonument!

F. W. DRIJVER.



VAN GIRGENTI NAAR DE ZUIDKUST VAN ITALIË.
RUÏNE VAN DEN TEMPEL VAN HERCULES. OP DEN ACHTERGROND GIRGENTI.

VAN GIRGENTI NAAR DE ZUIDKUST VAN ITALIË.

„GIRGENTI” — werd er langs onze coupé geroepen, en overhaast in groote verwarring verlieten we den trein, waar we het ons zoo recht gemakkelijk gemaakt hadden, en stonden op een somber verlaten perronnetje waar alleen een paar stationsbeambten zichtbaar waren.

Buiten gekomen vroegen we naar een diligence of een of ander vervoermiddel, want het plaatsje was in geen velden of wegen te zien en lag, zooals bijna alle kleine plaatsjes in Zuid-Italië, heel hoog op de bergen. Vóór ons lag een kale vlakte met in de verte zwarte sombere bergen en hoog boven ons een heldere maan die alles zilvergrijs verlichtte en de geheele omgeving in een fantastische stemmig hulde.

Er werd ons een rijtuig als diligence aangeboden, dat echter reeds door twee mannen bezet was. Daar ons gezelschap uit drie personen bestond, klauterde één van de beide mannen bij den koetsier op den bok en wij konden de vrije plaatsen gebruiken, één bleef bezet door een gedaante, die als een grooten zwarten klomp in een ruigen jas, in een hoekje gedrukt zat. Het portier werd dicht geklapt en voort ging het. De zwiigende gedaante zat vóór ons als een dreigende massa en we staarden met een zeker wantrouwen naar den donkeren hoek. Nu en dan bij een bocht van den weg scheen de maan het portier binnen en verlichtte een oogenblik 's mans gezicht, dat er in het halfdonker niet erg gunstig en vertrouwenwekkend uitzag. Buiten, de vlakte en de nachtelijke stilte. Zoo reden we een poos voort en bespeurden nog niets, wat ons eenig idee van een stadje gaf. Eindelijk kwamen enkele lantaarns een einde aan al die geheimzinnigheid maken en toen ze al talrijker werden en we de stad naderden, raakten de tongen los en was onze sombere reisgenoot gauw vergeten.

Toen we nog een klein eindje van de stad afwaren, moesten we uitstappen want de straat was opgebroken en er werd, ofschoon het al bijna middernacht was, nog druk in den grond gewerkt. Dat is een typisch staaltje van de Zuid-Italianen. Overdag is zoo'n plaatsje meestal als uitgestorven en de inwoners blijven binnen, om de groote hitte te ontloopen, maar nauwelijks is de zon onder of ze gaan aan het werk. 't Was een mooi fantastisch gezicht, al die donkere gestalten beschenen door het rosachtig licht van de fakkels, die rondom het werk stonden te branden.

We strompelden door opgebroken straatjes en de menschen keken ons met een zeker soort ontzag aan. Ze gelooven n. l. dat

elke vreemdeling schatrijk is en ze weten, dat door de reizigers het geringe beetje welvaart voor hen onstaat. Er waren zelfs nog heele kleine kleuters, die bij ons in Holland al uren lang onder de wol zouden liggen, maar hier baanden ze den weg voor de vreemdelingen, door elkaar toe te roepen, op zij te gaan en gelijktijd met hun mooie zwarte oogen en vuile bruine handjes om een paar soldi bedelend.

Zoo gingen we in optocht achter elkaar, klimmend en dalend door het vreemde stadje met z'n oude, sombere huizen, vieze straatjes zonder trottoirs, trap op en af door steegjes, schilderachtig door hun willekeur.

In het hotel deden we ons te goed aan macaroni, wijn en koffie en we gingen ter ruste om den volgenden ochtend zoo vroeg mogelijk naar de Grieksche tempels, het glanspunt van Girgenti, waar we zoo naar verlangd hadden, te gaan. Wat was dat mooi, en om nooit te vergeten; de horizon lag als een blauw waas, heel ver weg, het geuren van de bloemen en het gejubel en gezang van de vogels als eenig geluid dat de stilte verbreekt. Welk een contrast met al die groote moderne steden, waar zelfs de nacht dikwijls geen rust en kalme brengt.

Toen we de Grieksche tempels in Paestum, een plaatsje dicht bij Napels, gezien hadden, geloofden we het schoonste wat met mogelijkheid te zien is, aanschouwd te hebben, zulk een indruk gaf ons de nabijheid van iets volmaakts, en toch... Er is één ding wat Paestum niet kan geven en waaruit Girgenti zijn onbetwistbare schoonheid put. Paestum is een vlakke dorre uitgestrektheid, waar de ruïnen den indruk geven van groote spookgestalten; het mist de heerlijke harmonie tusschen het landschap en de herinneringen der oudheid. Hier in Girgenti is het volmaakt.

Wat deze wonderlijke Grieksche werken noodig hebben, is niet alleen hun eigen intieme schoonheid, maar ook die van de gansche omgeving, waar het meesterwerk is gewrocht en dat den tijd van ontwikkeling, waarin deze werken tot stand kwamen, zoo groot doet zijn.

Het eerste, wat mij dan ook opviel, was de volkomen overeenstemming tusschen de kunstwerken en de natuur.

Onder den verblindenden blauwen hemel, op rotsen tusschen helgroen van amandelboomen en olijven, tegen de grijsblauwe zee, teekenen zich de zuilen af, die als boomen uit de aarde schijnen op te rijzen. Door de samensmelting van bouwwerk en land-

schap, zijn ze als het ware de kinderen van dezen grond geworden, en de Grieken, meer nog dan andere volkeren, hebben in hun kunst zulk een volmaaktheid bereikt, door dat hun gevoel zich steeds aan de groote wet der natuur aanpaste.

De tempel van „Concordia” is het best bewaard gebleven, maar de brokstukken van den „Castor en Polluxtempel” maakten den grootsten indruk. De zuilen, die we in de verte reeds tusschen het groen zagen schemeren, zijn dichtbij nog veel wonderlijker door het marmer, welks kleur men niet met één woord kunnen noemen, maar dat een samenvoeging is van bruin, rood, oranje en geel met al hun overgangen, terwijl geen enkele keer de rust verstoord wordt door een te ruwe opdringerige tint; ze rijzen opwaarts en worden naar bovengaand onmerkbaar bijna iets slanker en hoe geweldig deze kolossen ook zijn, ze lijken door deze dubbele beweging fijn en teer. 't Lijkt alsof de natuur ook hier, evenals bij de Concordia en Junotempels, er rekening mee heeft gehouden, haar zoo voordeelig mogelijk te doen uitkomen, en zich met bloemen planten en kruiden getooid, om aan dezen kleineren tempel te behagen.

Toen we de breede marmeren treden van de „Concordia” beklommen, was het daarbinnen zoo rustig, dat men in 't eerst nauwelijks haar grootschheid beseft, maar toen we, tusschen de zuilen door, de vallei, de zee en de rotsen gewaar werden en we de machtige schaduwen van de kolommen als reuzen op den grond zagen, gevoelden we pas den vollen omvang van de majesteit van deze schepping. Op onzen terugtocht naar het stadje Girgenti zijn we nog langen tijd in de kerk San Nicolò geweest, gelegen in een tuin, waar oude brokstukken van een paleis te zien waren. De kerk is nog bewaard gebleven maar niet meer in zijn oorspronkelijke gedaante van Griekschen tempel; zij is omgeschapen in een normandisch gebouw, maar de oorspronkelijke gedaante vindt men er vooral van binnen nog zeer goed in terug, voornamelijk in het Grieksch lijstwerk en enkele zuilen, die nu netjes in de muren gemetseld waren en in hun maagdelijk wit kalkkleed al hun vroegere schoonheid verloren hadden.

(Slot volgt).

H. VAN REYN-DE KORT.

SCHETSJES UIT DE OOST.

„EEN ONGELUKJE”.

Nu ja, kerel, ik weet wel, dat ik er verkeerd aan doe, en 't is ook verdomd zwak van me, maar ik drink, om iets te vergeten, dat me altijd weer voor mijn oogen komt spoken. Ik zal 't je vertellen, dan zul je 't wel begrijpen. Heusch, ik zou er mijn bintang voor over hebben, als ik 't ongedaan kon maken, en tòch is het bij ongeluk gebeurd! — Ik kom van Soembawa zooals je weet; daar was ik de eenige officier, in een gebied zoo groot als Noord-Brabant en dat had ik af te patrouilleeren. Ik was dus voortdurend op marsch en 't is ontzettend zwaar daar. Tegenstand boden de lui niet, maar wel verlieten zij steeds de kampongs, wanneer de kompanie gesignaleerd werd. Dat was vervelend, en ik besloot, hen 's morgens vroeg te verrassen.

Nu zijn die kampongs daar op de hoogten gebouwd. Deze hoogten zijn héél smalle bergruggetjes, zoodat er net twee rijen paalwoningen kunnen staan, met een weg er tusschen; er om heen een pallsadeering en twee ingangen.

Mijn plan lukte uitstekend; we kwamen 's morgens om vier uur een kampong binnen en sloten den uitgang af met een paar man, de rest op twee gelederen, op den weg. Dit kon gemakkelijk zóó, want het dorpje was heel kort, ik kon dus alles overzien.

Mijn soldaten had ik op het hart gedrukt, dat er niet mocht geschoten worden, tenzij ik het sein daartoe gaf, door mijn revolver af te vuren. Alles was in orde en het begon al vrij licht te worden, toen ik besloot, door mijn tolk de bewoners aan te laten zeggen, dat ze hun huizen moesten verlaten.

Ik liep naar den tolk toe, en hòe 't nu kwam weet ik nòg niet, maar opéens ging mijn revolver, die ik in mijn linkerhand had, af! Vóór, ik van den schrik bekomen was, knetterde het snelvuur van mijn manschappen, en daar deze zoo verspreid stonden, duurde het vrij lang, voor ik het kon doen ophouden. Een vreeselijk geschreeuw klonk uit de huizen en overal zag ik bloed door de vloeren sijpelen. Wel liet ik den tolk roepen, dat iedereen uit huis moest komen, maar nergens werd een deur open gedaan, ook de „Kepala kampoeng” verscheen niet, dus liet ik een der huisdeuren forceeren en wat ik toen



VAN GIRGENTI NAAR DE ZUIDKUST VAN ITALIE.
OVERBLIJFSEL VAN DEN TEMPEL VAN CASTOR EN POLLUX
BIJ GIRGENTI.

zagwas verschrikkelijk. Man, vrouw en vier kinderen waren getroffen en zaten, of lagen stervend tegen den wand; de moeder had haar jongste hoog boven zich gebeurd, terwijl het bloed van dat kindje, uit een vreeselijke wond, op haar gezicht druppelde! Zóó was het in alle huizen, bijna niemand was het bloedbad ontkomen, en die tooneelen kán ik niet meer kwijt worden; van toen af ben ik begonnen te drinken, kerel, de éénige manier om tenminste een



VAN GIRGENTI NAAR DE ZUIDKUST VAN ITALIË.
DE CONCORDIA-TEMPEL BIJ GIRGENTI.

tijdlang te vergeten. Natuurlijk heb ik allen op 't hart gedrukt, niets te vertellen en zóó is het ook niet uitgelekt, maar ik kon het dáár niet uithouden en vroeg overplaatsing. Die kreeg ik; maar nog altijd zie ik die moeder met haar kind!...

WILLY.

BIJ DE BISON-PERKEN VAN „ARTIS”.

DE meest imponeerende verschijningen in de runderverzameling van Artis zijn zeker de Amerikaanse Bisons, de Buffalo's uit de prairiën van „the far West”, waar ze certijds hēt jachtwild der Roodhuiden waren.

Zoodra we den bekenden, veelbetreden vijverbrug naar den middentuin over zijn, zien we hun donker-ruige reuzengestalten opdoemen achter de stevige hekken. En bij het zien van de enorme stieren met hun woest-behaarde hoornkoppen en bultig-hooge voorschotten, komen ons onwillekeurig de Indianen-verhalen onzer jeugd weer voor den geest. We zien in onze verbeelding weer de golvende prairie wemelen van duizenden van die donkere reuzedieren, bij troepjes aan 't grazen, of vluchten voor de op hun tot dol wordens toe voortgezweept „mustangs” aanstormende Comanchen, Apachen, Pawnee's, en hoe die Rood-Roodhuiden-stammen meer heeten mogen. We zien de geduchte stieren elkaar bekampen, of den strijd aanbinden met den troep wolven of den Grizzly-beer, die waagden een kalf uit hun kudde te bespringen. We herinneren ons verhalen van hoe ze in dichte drommen, die de aarde dreunen doen onder hun hoefgestamp, voortrukten op hun halfjaarlijkschen uittocht naar de rivieren van het zuiden, of soms ook omzwermd van wilde paarden en herten, wolven en Indianen-horden in doodsangst wegvluchtten voor den hoog achter hen oplaaienden en snel aanwakkerenden rooden brand der zonverschroeiende prairie!

Onze bijna 2 M. hooge en mogelijk wel 800 K.G. zware bisonstier, geeft wanneer hij met zijn massalen voorbouw langzaam maar zeker op ons toekomt om een handvol gras of een bladertak in ontvangst te nemen, min of meer den indruk van een bewegenden berg, en zien we hem kalm liggen herkauwen of staan te droomen in de zon, zoo heeft hij iets buitengewoon „onverzettelijks”. Een in waarheid „voorwereldlijk” uitzijnde kolos is de oude, nog altijd imposante stier (onze teafbeelding geeft den kop weer) van het paar door wijlen het Bestuurslid den Heer B. L. Gompertz aan het Genootschap geschonken.

Van dit paar werden in „Artis” tal van jongen gefokt o. a. de prachtige stieren die in de Rotterdamsche Diergaarde en in den Dusseldorfschen Zoölogischen tuin sieraden der rundercollectie zijn geworden, voorts ook de mooie nagenoeg volwassen derde stier in de bison-perken van „Artis”, waarvan onze derde foto een beeld geeft. Nadat de oude bison-koe eenige jaren geleden kwam te terven, was het de „Vereeniging Artisfonds” — waaraan het Genootschap reeds zooveel paren van zeldzame en kostbare diersoorten te danken heeft — die den aankoop van twee jonge koeien mogelijk maakte, zoodat de van ouds vermaarde bison-stam van Artis weer voor jaren verzekerd mag worden genoemd. Een dezer koeien heeft, zooals onze tweede afbeelding te zien geeft, hier reeds haar eerste kalf ter wereld gebracht, en van de tweede koe mag dezen winter of 't volgend voorjaar de eerste geboorte worden verwacht.

Onder alle „big game” dat na het algemeen in gebruik komen van moderne jachtgeweren den ondergang nabij gebracht werd, is de Amerikaanse bison wel de meest beschamende aanklacht tegen een barbaarsch, onkundig en oneconomisch optreden, onherstelbaar in zijn gevolgen.

Eeuwen lang hebben de „onbeschaafde” Roodhuiden — die n. b. zoo zeer van den Bison afhankelijk waren dat ze eenvoudig niet zonder hem leven konden, zoodat na de uitroeiing van den Bison de Ver. Staten niet allen het blijvend gemis van dit mooiste en ook economisch belangrijkste wild te betreuren, maar ook nog de laatste duizenden Indianen te onderhouden kregen

die hem overleefd hebben — eeuwen lang herhalen we, hebben de „onbeschaafde” Roodhuiden den Bison in hun prairiën gejaagd zonder dat er van een achteruitgaan der soort sprake was. Maar de millioenen Bisons zijn op de meest schandelijke wijze, door de „beschaving” brengende „Bleekgezichten” uitgeroeid, nadat in 1876 begonnen was met den aanleg der Union Pacific Railway. In 1869 schatte men het aantal dezer prachtige runderen ten noorden van dezen spoorlijn nog op omstreeks 4 miljoen, ten zuiden op omstreeks 1½ miljoen. Maar een aantal op onmatig winstbejag uitzijnde Amerikaanse huidenjagers en „sportsmen” heeft — nadat de Regeering der V. S. beducht als ze was dat de Bisonkudden het verkeer zouden schaden, die wel eens telegraafpalen of sneeuw-schermen als schuur-boomen hebben gebruikt) hen vogelvrij verklaard had — het ongelooflijke bestaan van in 8 jaren tijds de prairiën van bisonen te „zuiveren!”

Hornaday, de Directeur van het New York Zoölogical Park schrijft dat bij een eenigszins verstandige en te rechter tijd in 't leven geroepen wettige regeling der jacht de Amerikanen wel jaarlijks een half miljoen stieren hadden kunnen schieten, ter waarde van 6 miljoen gulden aan huiden enz. opleverend, en dat alles zonder dat er aan de Bisonkudden merkbaar afbreuk zou zijn gedaan! Na het acht-jarig massa-moorden echter, is men er van staatswege zoowel als van particuliere zijde met inspanning van alle krachten in geslaagd te redden wat nog te redden viel, om het meest karakteristieke wild van Noord-Amerika, dat in de vrije natuur uitgeroeid werd, tenminste nog ter ellder Ure in eenige staats- en particuliere „bisonparcs” voor algeheel uitsterven zoo mogelijk nog te bewaren!

Gelukkig is dit streven, zooals we zien zullen, met succes bekroond. In zijn boek „Our vanishing Wild Life” beschouwt Hornaday den Bison „as now reasonably secure against extermination.” Dit is te danken aan het feit dat de Bison zich geregeld met succes in gevangenschap voortplant, en aan de moeite, die zich de regeering der V. S. en die van Canada, zoomede de American Bison society, de New York Zoölogical Parc en verschillende particulieren hebben gegeven.

Waren in 1889 nog slechts 256 stuks in gevangenschap en 835 in wilden staat, zoo valt thans in het Yellowstonepark, in de Montana National Bison Range en Wind Case Bison Range, door de American Bisonsociety gesticht, in de Wicchitta Bisonrange, gesticht door de New-York Zoölogical Society, benevens in de Canadeesche parken, Buffalo Park, Wainwright, Alberta, Elk Island Park, Alberta en Rocky Mountains Park, Bauff Alberta, een flinke toeneming van het aantal, gezamenlijk tot ver over de 2000 stuks, te constateeren. Bovendien heeft men in Canada nog een vrij groot aantal z.g. Bosch-Bisons

in noordelijk Athabasca aangetroffen, die daar ook van Staatswege beschermd en gedurende den winter gevoederd worden.

Hoe schandelijk er onder de Bisonkudden is huisgehouden, blijkt duidelijk, wanneer we eens hooren, hoe vroeger onderzoekers — in tegenstelling tot Hornaday's opgaven — over den bison te spreken waren.

Möllhausen zag in het jaar 1851 op de prairiën ten Westen van Missouri nog honderd duizenden bisonen; Fröbel trok in den jare 1858 met een voertuigen-karavaan van Missouri naar Mexico en reisde volle acht dagen lang zonder ophouden door bisonkudden. Dixon vertelt — en Finsch zeide diens beweringen nog bewaarheid te vinden toen hij in 1872 the Far West doorreisde — „met rotten, in troepen, bij massa's, in legers dreunen de donkere, harige dieren ons voorbij, soms van 't noorden naar 't zuiden, soms in omgekeerde richting; 40 uren aaneen hebben we ze niet uit het oog verloren, duizenden na duizenden, tienduizenden na tienduizenden, een ontelbare massa wilde dieren, wier vleesch, naar we moesten gelooven, voldoende is om de wigwams der indianen tot in de eeuwigheid te approviandeeren”.

Toen kwamen acht jaren van „stille jacht” zooals de Amerikanen de manier van verdelging noemen door de huiden en tongenjagers in praktijk gebracht, waarbij men met verdragend geweer van uit een schuilhoek soms 63 bisonen per uur schoot. Men doodde den aanvoerder der kudde eerst, en vervolgens telkens het dier dat zich daarvoor opwierp door het eerst de



BIJ DE BISON-PERKEN VAN „ARTIS”. BISON-KOP.

vlucht te nemen. De van den vijand in de verte niets merkende bisons bleven dan als schapen hun gevallen aanvoerders omringen en werden den een na den ander neergepakt. Zooals gezegd werd: de Amerikanen hebben deze moordpartijen met verlies voor altijd van een mooi karakterwild ter jaarlijksche waarde van 6 miljoenen gulden moeten betreuren.

A. F. J. PORTIELJE.

DORPS-VITESSE.

DE eerste vertrok, op den openingsdag, 10.40. Althans, dat stond in de dienstregeling. En de directie had 't zoo ook wel gewild. Maar 't paard wou niet.

Toen Piet, de koetsier-conducteur, die zich wegens die hoge benoeming haast als 'n autoriteit voelde, met den „zwarte” kwam aangestapt, in 't volle besef van 't merkwaardige van dit schoone moment, keek't beest al wat wantrouwend tusschen z'n kleppen uit. Altijd als-ie zoo zorgvuldig geroskamd en opgeborsteld werd en overal van die aanmoedigende tikjes kreeg, wist-ie dat er wat gaande was, dat-ie bijvoorbeeld voor z'n lieven Zondag zoo om en bij de acht uur voor den zwaren boerenwagen kon draven met de heele familie van den baas er in en nog 'n stuk of wat dikke tantes op den koop toe. Als ze 'm vleiden, was 't mis. Dat wist-ie. En dus ging-ie heel niet op de aardigheden van Piet in, dien-ie trouwens niet kende: dat was zeker weer zoo'n nieuwe knecht, waarvan-ie nog wat beleven zou. Vooral dat die drie van die blinkende knopen op z'n jas had, stond 'm niet aan. En, jawel, daar had je 't al! Ze gingen niet 't land in, zooals anders, waar-ie z'n gewone werk zou vinden voor de eg, den ploeg, de kar met knollen of wat dan ook. Nee, ze stapten op 't dorp toe, den straatweg over, tot ze aan 't plein kwamen, waar 'n ongewone drukte gaande was. Weer was z'n geleider erg gul met liefkoozende kloppjes op z'n rug en vertrouwelijke tong — „tsjok, tsjok”-jes, maar hij dacht: „Jawel, ouwe jongen, je neemt me d'r toch niet tusschen. 'k Hou je in de gaten”. En al heel spoedig bleek dat noodig te zijn.

Ze wouen 'm inspannen, voelde-ie. Maar, op z'n hoede, keek-ie us langs z'n eene zij achterom, waarvóór ze 'm spannen wouen. En als-ie dan zag, wát daar achter 'm stond, was-ie 'n wijl zóó verbouwereerd, dat-ie maar staren bleef, op gevaar af dat-ie scheel werd. Maar dan, opeens, draaide-ie zich geheel om, bij wijze van krachtig protest en z'n kop stond waar z'n staart hoorde te zijn. Om 'm ontstond 'n luid gerucht.

„Hé, bonk, hort, hort!” hoorde-ie. Ook: „Zoo zal-ie niet gaan” met gegrinnik. Maar hij trok er zich niets van aan, wou eerst zien, wát-ie trekken moest. En wat was dat voor rare kast daar? Heel z'n paarden-instinct verzette zich tegen zoo'n malle vertooning achter zich. En 't leek geen licht vrachtje ook. Nee, lang niet!

De eerste tram, die loopen zou van Heldrum naar Heezup, had jaren noodig gehad om 't zoover te brengen. Tweemaal had men zich in den gemeenteraad krachtig tegen dit vervoermiddel verzet, beïnvloed door den reactionnair burgemeester, die z'n dorpelingen behoeden wou voor al de slechtheid, welke de buitenwereld op die manier bij vrachtjes tegelijk importeerde. Maar er waren zwarte schapen onder z'n kudde, die koppig 'n eigen, liberaal kant opwouen, enkel omdat ze daar 'n wat vetter wei dachten te vinden. Tot die materialisten behoorden o. a. 'n fabrikant van sigarenlintjes, die zich heel wat vooruitgang in zaken voorstelde, als Heezup maar eenmaal met Heldrum aangesloten was; twee pensionhouders, wier zomerlogé-lokkende appartementen door die snelverbinding allicht nog in vermaardheid zouden stijgen en 'n jong mensch, dat voor z'n plezier leefde en, behalve 'n vierpits-petroleumfiets, waarmee-ie de wegen in den omtrek hoogst onveilig maakte, nog 'n paar vierkanten meter grond bezat, waarvan-ie zich subiet 'n enorme waardevermeerdering beloofde, zoodra dat trammetje maar geregeld vice-versa Heezup rolde. Die, met de andere geestverwanten, hadden 'n heele campagne op touw gezet, en ten gevolge daarvan was de raad eindelijk om gegaan, waarop de nieuwe gemeentebestuurders gauw de gevraagde subsidie hadden toegestaan en vandaan dan werd 't belang-

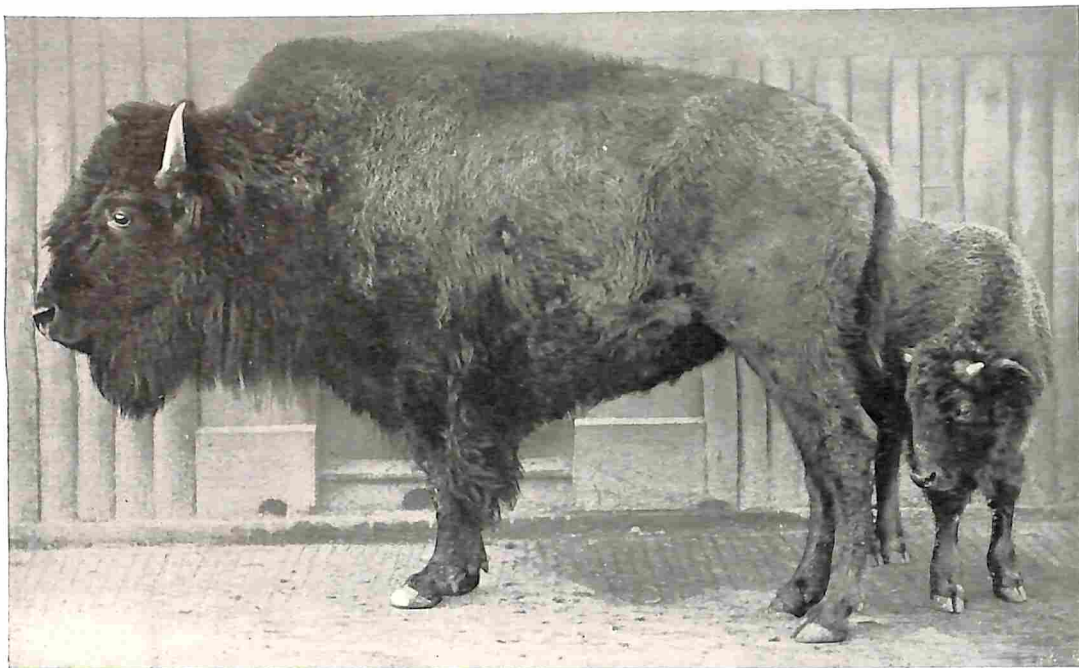


Foto C. Steenberg.

BIJ DE BISON-PERKEN VAN „ARTIS”. MOEDER EN KIND.

wekkende traject geopend, waarvan velen zich 'n algeheele omwenteling zoowel op geestelijk als op economisch gebied binnen de palen Heezup's voorstelden. Als de „zwarte” nou maar wou!

't Jongmensch met z'n vierpits-stel, reeds van den vroegen morgen in de weer om 't belangrijke van dees dag, keek angstig naar 't paard, dat ze met hun drieën al viermaal hadden omgeleid. Telkens echter, op 't suprême moment, draaide 't zich plots weer om, naar 't scheen nog niet uitgekeken aan dat merkwaardige voertuig, dat misschien wel des duivels was. Ook de sigarenlintjesfabrikant zag er bedrukt uit, er reeds vaag aan twijfelend, of z'n zaken heusch zoo enorm de hoogte in zouden gaan door deze onwillige verbinding, en de pensionhouders dankten den hemel, dat op 't moment geen zomergasten aanwezig waren, die misschien de mare van dit slechte begin per ansicht of bij zes zijdes post tegelijk door den lande zouden verbreiden. Alleen Jan Vinkes, 'n erg vriendje van den burgemeester, voor wien-ie nu bepaald spionneerde, was erg in z'n schik, wreef zich in de handen, grunnekend, 'n extra pruim achter z'n wang. Hij wist wel, dat 't niet ging. Ja, je dee wat tegen hún partij! Al dat liberoale had geen bojem.

„Breng 'm eerst op z'n gemak” raadde 'n belangstellende. „Hij mot de tram niet zien. Dáár zit 'm de kneep”.

Dat advies bleek juist te zijn. 't Paard, hoe goochem ook, liet zich verschalken, werd langs verschillende wegen om en om geleid, terwijl 'n kring van welwillend publiek 't rolgevaarte aan z'n loerenden blik onttrok en, vóór-ie 't wist, stond-ie opeens ingespannen, wat 'n hoeraatje ontlokte aan de menigte. Maar hij grinnikte op zijn manier. Al stónd-ie, ja, daarom liëp-ie nog niet. Nee, dat viel nog te bezien!

Piet, lekker dat-ie 't paard hād, zette z'n zweep even aan



Foto C. Steenberg.

BII DE BISON-PERKEN VAN „ARTIS”. DE VADER.

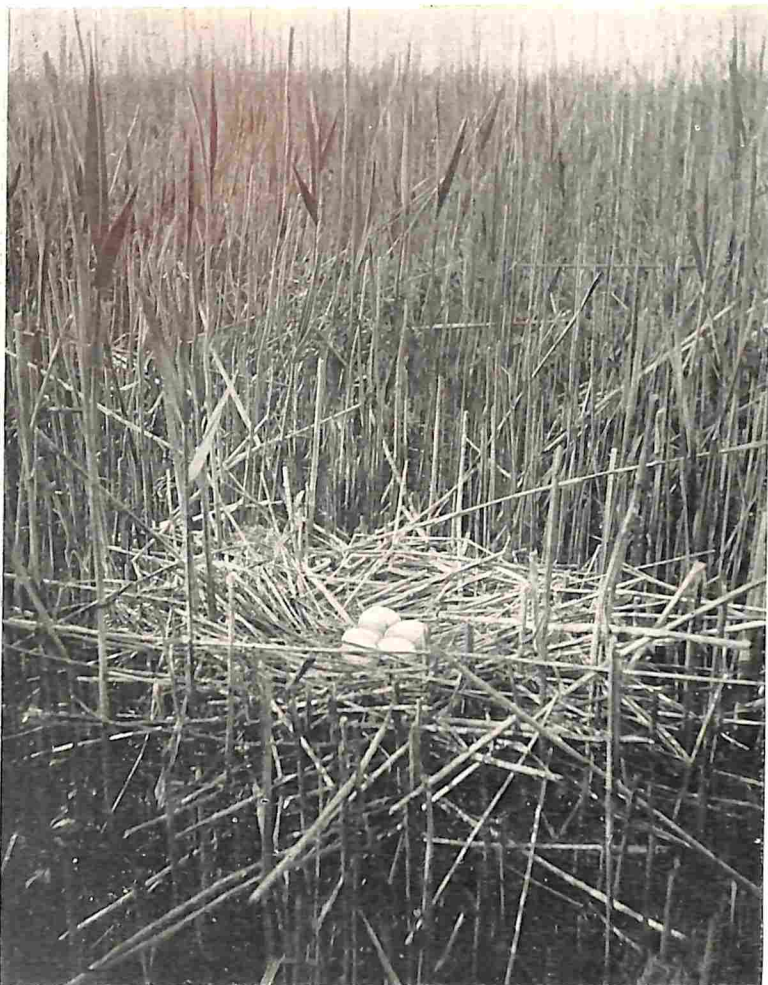


Foto Steenhuisen.

DE PURPERREIGER.

NEST EN EIEN VAN DEN PURPERREIGER
IN HET RIETMOERAS.

kant, om z'n conducteursplicht te vervullen. In de eerste klas zaten twee dames, de vrouw van den sigarenlintjesman en 'n nicht van 'r, die zich niet erg op 'r gemak voelde, dat ze zich zoo roekeloos aan de gevaren van dien eersten rit blootstelde. Doch nu ze eenmaal had toegestemd, wou ze zich niet meer terugtrekken, al was ze verre van gerust. Op 't voorbalkon plaatsten zich, niet zonder gewichtigheid, de fabrikant en de beide pensionhouders. Met iets van minachting zagen ze op de omstanders neer, wier schare nog vergroot was. In de tweede klas, achter, zaten drie boeren, propagandisten voor de liberale partij. Hun rit werd bekostigd door de heeren van 't voorbalkon. 't Vierpits-petroleumjongmensch, die de tram zou bijhouden, maakte zich voor den aftocht gereed: z'n machien liet 'n vervaarlijk „pt, pt, pt, pt,“ hooren, als moest er straks 'n record om zeep.

Piet inde de gelden en scheurde kaartjes af. Dat gaf 'n geweldige administratie. Z'n boerenhoofd liep om. Je moest vooral oppassen, dat je geen twee kaartjes (die dingen plakten, van de nieuwigheid) tegelijk af gaf. Ook moest-ie wisselen en geld teruggeven en tweemaal zóveel rekenen en niemand overslaan, wat, alles bij elkaar, nog 'n ingewikkelde geschiedenis was, vooral zoo voor den eersten keer. 't Viel niet mee, nou! En hij bedacht, dat z'n traktement voor al die diensten wel wat hooger mocht zijn. Na 'n maand zou-ie reclameeren.

Met z'n conducteurswerk gereed, nam-ie z'n zweep weer ter hand, om opnieuw te koetsieren. Nu brak 'n zeer schoon moment aan: hij moest bellen. 't Blinkende instrument gaf 'n klatering, zoo hel en joyeus, dat de Heldrumsche jeugd nog dichterbij kwam. Ze benijdden Piet, hadden óók wel us gewild. Doch dit was natuurlijk verre boven alle denkbaarheid.

„Hort, hort!“

De aanvuur-kreten van Piet werden steeds krachtiger; maar 't paard had er maling aan, dacht: „Ja, „hort-hort!“ jij maar. Eerst me de stuipen op 't lijf jagen met die bel en nou nog vort? 'k Verzet geen stap“. En toen ze 't 'm eindelijk te lastig maakten, 'm begonnen te trekken en er meteen 'n paar achter tegen de tram duwden, stoof-ie nijdig terug, gaf 'n trap tegen 't voorbalkon, dat 't 'n bens gaf geweldig, en plaatste zich dan met z'n staart-gedeelte op den duim des fabrikants, die daar niets van moest hebben. Binnen klonk 'n noodkreet. „Och hemel, daar heb je 't al. 'k Moet d'r uit, d'r uit!“ gilte de „nicht“. Maar de voordeur was gebarricadeerd door de twee pensionhouders en door de tweede klas ging 't ook moeilijk: de reclame-passagiers daar, die, voor de liberale zaak, desnoods met voertuig en al omgingen, protesteerden als 't ware met hun houding tegen alle ontrouw aan hun tram. Daarop reed de eerste eindelijk af, wel drie kwartier over tijd. Edoch, alle begin is moeilijk. Jan Vinkes, grinnkend, stapte naast. Hij zou 'm wel bijhouden, dacht-ie.

't Paard maakte nogal gang. 't Viel 'm mee. Dat duivelsche ding achter hem rolde als vanzelf. Maar daar-ie geen verstand van rails had, snapte-ie niet, hoe dat zat. Hij werd op 't laatst

bang, zette 't in 'n draf, tot-ie 't plots weer verdijde en, zich opnieuw schrap zettend tegen 't voorbalkon, er voorloopig voor bedankte. Zoo werd 't 'n rit van hollen en stilstaan. Nu was Jan Vinkes vóór, dan achter. 't Jongmensch met z'n vierpitter, telkens halfweg Heezup, keerde weer om, niet begrijpend, waar 't snelheidsmonster bleef. Zóó zou 't ook met z'n paar vierkanten meter grond niet opschieten.

't Meeste oponthoud werd nog veroorzaakt door tusschentijds-instappende passagiers. Dan moest Piet weer op geld-inning uit, alvorens de reis werd voortgezet, waartoe 't paard eerst overging na 'n flinken trap achterwaarts, wat fabrikant en nicht opnieuw angstige momenten deed doorstaan. Wel eens gebeurde 't, dat iemand in de verte al 'n kwartier lang stond te wuiven, ten teeken, dat-ie mee wou. Doch als de tram, door nieuwe paard-capriolen, vooreerst nog niet nader kwam, liep-ie 'm vast maar tegemoet, begrijpend, dat men met zoo'n nieuwigheid wat geduld moest hebben. De schoonste momenten bleven die, waarop gebeld werd. Dat deed Piet om den haverklap, zonder reden. Er mocht us iemand onverwachts tusschen 't koren opduiken en dan had je 'n ongeluk! Dus beld-ie, dat je er in de tweede klas nog doof van werd. De pasagiers op 't voorbalkon zagen elke nieuwe rinkelings met schrik tegemoet.

Toen Jan Vinkes, bedaard aanstappend, te Heezup arriveerde, 'n goed half uur vóór de eerste van 10.40, vond-ie 'n uitgebreide groep belangstellenden, in twee kampen verdeeld: de vooruitstrevenden en de tegenstanders. De laatsten, haast triomferend, zeiden maar, dat-ie niét kwam, je zou 't zien en dat was maar goed ook, want wat moesten zij met die nieuwigheidjes: ze waren niet in Londen! De anderen, hoewel wat stil, nu 't zoo lang duurde, hielden zich goed, spraken elkaar moed in, herinnerden zich dat geduld alles overwint. De aankomst van den burgemeestersvriend verwekte sensatie. Maar hij zei niet veel, grinnikte slechts, zelf niet erg gerust meer, of zijn partij 't toch op 't end nog niet zou verliezen. En daar, eindelijk, werd-ie dan toch zichtbaar, kwam-ie den hoek om, de lang-verbeide. Er was knarsing der tanden eener-gejuich anderzijds. Toen de „nicht“, na zoo'n gevaarvollen tocht, uitsteeg, zag ze zeer bleek, doch in 'r groeide 'n groote trots om 'r moed. 't Jongmensch met z'n vierpitter, die wonderen van langzaamheid had verricht, „put-putte“ triomfantelijk.

Dien dag vielen vier trammen uit, daar de vereischte snelheid nog op lange na niet verkregen werd. En de laatste, die van 9.06, bleef halverwege steken, daar de „zwarte“ toen niet langer wou. Edoch, voor 'n eersten keer waren de resultaten niet onbevredigend. Alleen betwijfelden de fabrikant, de pensionhouders en 't motor-mensch, die er onder 'n grogje lang over bleven napraten, of de nieuwe lijn wel erg renderen zou. Dien dag was er ontvangen 'n bedrag van vier gulden 82½ cent, terwijl aan schade aan 't voorbalkon en door 't kromrijden van 'n lantaarnpaal 'n verlies van circa 17 gulden te boeken viel. Ook waren de paarden, in hun feeststemming, zich te buiten gegaan aan roggebrood, wat de directie op bij de daalder kwam te staan. Een en ander ontmoedigde echter niet. Leerde de geschiedenis van alle eeuwen niet, dat alle vooruitgang veel tegenstand ondervond, slechts stapte voor stapje won? 't Was slechts 'n kwestie van energie. Over vijftig jaar hadden ze misschien 'n stoomtram. Ook dorpsvitesse vraagt tijd.

JOH. W. BROEDELLET.

DE PURPERREIGER.

DAT is weer een vogel, dien we in eere moeten houden, want we zitten er niet zoo dik in en hoog noodig dienen we van deze roode ornithologische fractie te houden, wat we hebben. Want in heel West-Europa komen ze haast nergens voor en ook in ons land zijn hun broedplaatsen gauw genoeg te noemen.

Het Naardermeer is alweer de voornaamste en dan zitten ze ook nog in het Kampereiland en hier en daar in 't Zuid-Hollandsche veengebied. In den Biesbosch misschien ook wel en waarom ze eigenlijk nog geen aanstalten maken om in de uiterst wilde en bijkans ontoegankelijke moerassen van Friesland te gaan nestelen waar alle levensvoorwaarden net zoo gunstig of nog beter zijn dan bij Nieuwkoop en in 't Jan Hagen's Bosch, begrijp ik niet, maar ik verwacht nog altoos eens 'n nest in de Eernewouder Wildlanden of de Oude Venen. Mijn vriend, de dorpsdokter, zal me daarvan wel op de hoogte houden.

Waar de rietvelden langzamerhand overgaan in een sappigen trilbodem, op welke de voet voorzichtig steun zoekt, opdat men niet onverwachts wegzakt door het dunne golvende vloertje van plantenresten, waar de echte veenvorming in alle stadia is waar te nemen en zich altoos een zeer gevarieerd, rijk vogelleven tusschen de weelderige flora bemerkbaar maakt — in deze welhaast ontoegankelijke gebieden wonen de purperreigers.

Hun groote, ruwe rietnesten zijn op den grond en in de lage elzen gebouwd, maar voor ge daar aan toe zijt, hebt ge de eigenaars ervan allang kunnen observeeren, want deze reigers zijn nogal schuw van aard en vliegen bij de nadering der boot reeds tijdig van de nesten. Wanneer ge dan een goeden kijker bij u hebt — wie ornithologiceert nu nog zonder dat hulpmiddel — kunt ge er u dadelijk van overtuigen, dat deze langnekken er weer heel anders uitzien dan hun blauwe broeders, die ge zoo vaak vanuit den trein als platte, grijze, roerlooze gestalten aan

de slooten kunt zien staan. De purperreigers echter zijn veel vroolijker gekleurd, zij vertoonen, gelijk hun naam aanduidt, veel rood en rossig bruin in hun veeren. De dijen, de kop en de lange dunne hals vallen bij den vliegende vogel dadelijk op door de fraaie kastanje-kleur en de grootste tooi zijn verder wel de dubbele sierkuifveeren, die zwart over den kop buigen en afgolven langs den nek, heel mooi. De blauwe reiger heeft die eveneens, gelijk hij met den rooden broeder ook de vele smalle puntveeren aan rug, borst en nek gemeen heeft. Al deze dingen maken den purperreiger tot een mooien en gemakkelijk te determineeren vertegenwoordiger van ons Hollandsche moerasland.

Zijn stem is weinig welluidender dan die van den blauwen soortgenoot, zij klinkt nog rauwer en sterk gutturaal. Toch valt het niet gemakkelijk te hooren, wie de producent ervan is, als ge den vogel zelf niet ziet. Uit de groenblauwe eieren, doorgaans 3 in 't legsel, komen foeileelijke jongen, die in niets op hun fraaie ouders lijken en die den heelen dag om voedsel piepen. De ouden haasten zich gansch den langen zomerdag om de eeuwig hongerige snavels, die hun broed vervaarlijk wijd kan opensperren, te stoppen, en sleepen daartoe een massa muizen, ratten, kikkers, reptielen, insecten en visch naar het nest.

Van nature is de purperreiger wantrouwend en bevreesd. Zijn scherpe oogen zien elk gevaar onmiddellijk naderen en het is wellicht voor een groot deel aan zijn voorzichtigheid te danken, dat zijn ras zich nog weet te handhaven.

Want het is de reigerfamilie nu niet zoo bijzonder voor den wind gegaan. De kwak, die ten tijde van Nozeman en Sepp nog hier nestelde, is uitgestorven, den roerdomp mag ik niet algemeen meer noemen, de ooievaar neemt in aantal af, de lepelaarsstand wordt slechts door intense menschelijke bescherming op peil gehouden, de blauwe reiger staat op de zwarte lijst en de grieven tegen zijn optreden in vischrijk water zijn vaak ernstig genoeg.

Daarom ben ik er blij om, dat ons kleinste reigertje, het woudaapje, zijn gebied schijnt uit te breiden, want ieder jaar verneem ik van méér nest-vondsten dezer soort, van welke we nog zoo weinig weten.

Ik wilde wel, dat het den purperreiger net zoo verging. We kunnen er nog best wat gebruiken ter stoffeering van ons lage land en daarom moeten we maar vast in eere houden, wat we hebben.

Wageningen.

A. B. WIGMAN.

DE HOF TE STAVERDEN.

IN de geschiedenis van Gelderland speelt het landgoed Staverden — meer nog dan eenig andere Veluwsche heerlijkheid — van ouds een gewichtige rol.

Hoewel niet met zekerheid valt te zeggen in welk jaar het plaatsje of Grafelijk verblijf is gesticht, staat dit toch vast, dat Staverden (zoo genoemd naar Stavo, daar door de eerste bewoners als godheid vereerd) reeds in de 13e eeuw hoog stond aangeschreven en bestemd scheen een plaats van beteekenis onder de Geldersche steden in te nemen.

Er bestond destijds al een Grafelijke Hofstede met Kapel, omringd door prachtige, wildrijke bosschen en boerderijen, waarvan de voor die tijden zeer hooge inkomsten aan den bezitter, Graaf Reinold I, ten goede kwamen.

In 1291 verleende Koning Rudolf van Habsburg aan den Graaf het recht om de Hof te Staverden tot een stad te verheffen, welk besluit in 1295 door den Roomschen koning Adolf is bekrachtigd.

Het schijnt den Graaf dan ook werkelijk ernst te zijn geweest met de verheffing van het afgelegen plaatsje, want in 1298 vaardigde hij een handvest uit, waarbij Staverden tot een stad werd verheven en de ingezetenen stadsrechten verkregen.

In 1299 ontsloeg Johan, Hertog van Lotharingen, Brabant en Limburg, als Leenheer van de Veluwe, de „stad Staveren”, die Graaf Reinold I voornemens was te stichten, van allen leenband, onder afwachting van de toestemming van den Bisschop van Utrecht als Opperleenheer van den Keizer.

Welke bedoeling Graaf Reinold met het stichten van de stad Staverden heeft gehad is niet duidelijk, terwijl het bij het voornemen is gebleven.

W. A. van Spaen zegt dan ook in zijn oordeelkundige inleiding tot de geschiedenis van Gelderland:

„Welk oogmerk Graaf Reinold I gehad heeft, nog eene stad zoo dicht bij Harderwijk te bouwen, is waarlijk niet te begrijpen; ook had het geen voortgang en Staveren bleef een Hoofstede, leenvoerig aan 't Vorstendom, waarop de verplichting lag witte paauwen te onderhouden voor de pluimen die de Vorst op zijn helm droeg”.

Sedert wisselde Staveren voortdurend van leenheer en bezitter, was in veelbewogen tijden meermalen het tooneel van bloedige riddertwisten en verkreeg ook zekere romantische vermaardheid door de tragische lotgevallen van Hertogin Eleonora en later van Gravin Eleonora.

De eerste werd door de vrienden van haar lichtgeloovigen gemaal Reinoud II, bijgenaamd „de Zwarte”, beschuldigd aan meelaatschheid te lijden en daarom door Reinoud verstooten. Zij zocht toen troost in afzondering en gebed op het kasteel te Staverden, waar zij zich later op afdoende wijze tegenover de lasteraars wist te rechtvaardigen. Het gebeurde met Eleonora van Barchem, de pleegdochter van de Hertogin, is van nog veel droeviger aard.

Catharina F. van Rees heeft hierover in haar boek „De Parel van het Hof van Gelre”, veel interessants geschreven en ook bestaat er nog een onbeschreven geschiedenis over de wederwaardigheden van de ongelukkige jonkvrouw, door overlevering onder de nabij wonende Elspeters bewaard gebleven en waarvan we des winters aan den haard meermalen de bijzonderheden mochten hooren.

Eleonora van Barchem werd reeds als kind, om redenen van staatkundigen aard, verloofd met Ridder Sweder van Rechteren.

Stervende hechtte Eleonora's Moeder den verlovingsring aan de hand van haar dochter en later was het Hertog Reinoud, aan wiens Hof Eleonora vertoefde, die, ook weder met politiek inzicht, deze verbintenis trachtte door te zetten.

Intusschen maakte Eleonora aan het Hof te Staverden kennis met den even dapperen als schoonen Ridder Herman. De jonkman vat aanstonds innige liefde voor de aanvallige jonkvrouw op en vindt die wederkeerig bij Eleonora.

Dan komt de ruwe, hartstochtelijke Ridder Sweder van Rechteren, beducht voor een medeminnaar, zijn bruid plotseling op-eischen.

Voor de jonkvrouw blijft geen andere keuze over dan den gehaten Sweder naar het altaar te volgen of... te vluchten.

Herman komt hierbij te hulp. Hij laat Eleonora door zijn vrienden ontvoeren, nadat de jonkvrouw den verlovingsring van Sweder met afschuw heeft weggeworpen.

Eerst na vele jaren van strijd en moeilijkheden worden Herman en Eleonora, met toestemming en onder bescherming van de Hertogin Weduwe en haar zoon Hertog Eduard, in den echt verbonden.

Hun geluk is echter maar van korten duur.

De wraakzuchtige Sweder van Rechteren, heimelijk gesteund door Hertog Eduard — wiens liefde eveneens door Eleonora werd afgewezen — tracht Eleonora met geweld te ontvoeren en Herman te vermoorden, doch het snoed opzet mislukt.

Dan neemt Sweder zijn toevlucht tot sluipmoord.

In de omgeving van het kasteel, waar de twee geliefden eindelijk ongestoord van hun geluk genieten, wordt de gewetenlooze moordenaar Diebold uitgezonden om Sweder te wreken en voor zich zelf aan een bloedwraak op Herman — voortspruitende uit een familie-veete — te voldoen.

Op zekeren kouden winterdag valt Ridder Herman in een hinderlaag en ontvangt, niet ver van zijn burcht, den doodelijke dolksteek.



Foto van Schilfgaard.

DE PURPERREIGER.

Ontzield wordt hij aan de voeten van zijn innig geliefde Leonora neergelegd.

Eleonora, in zwaren rouw gehuld, trekt zich op Staverden, waar zij haar Herman voor 't eerst zag, terug.

Daar beweent zij den geliefden doode, zoekt en vindt troost in het gebed, totdat eindelijk haar vurigste bede wordt verhoord en de dood haar vereenigt met den man, die haar liever was dan het leven....

Vroeger werd algemeen verondersteld, dat Eleonora ook op Staverden zou zijn begraven.

Men heeft gemeend dit o.m. te mogen afleiden uit een ouden gedenk- of grafsteen met de inscriptie „Leonora”, op een schaduwrijke plek geplaatst, waaronder het gebeente van de ongelukkige Eleonora zou rusten.

De Geldersche geschiedschrijver Nijhoff acht dit echter onjuist. Volgens hem zou de Vorstin niet te Staverden, doch te Deventer rusten, waar zij op 22 April 1355 in de Kerk van het door haar gestichte Minderbroederklooster moet zijn ter aarde besteld.

Op de plek, waar de gedenksteen is geplaatst, zou oudtijds de Kapel hebben gestaan, vermaard als Bidkapel van de zwaar beproefde Eleonora.

Intusschen blijft de dorpsbevolking, op grond van de overlevering, halsstarrig beweren, dat de Gravin te Staverden begraven ligt en wel op de plek, waar de gedenksteen is geplaatst, sedert onheugelijke tijden bekend als Leonora's Pol.

* * *

In den loop der jaren heeft de Hof te Staverden velerlei veranderingen en verbouwingen ondergaan, zoodat ten laatste alleen het middengedeelte de herinnering aan den ouden burch levendig hield. Ook dat gedeelte is verdwenen en heeft later plaats gemaakt voor een deftig buiten, dat door zijn voornamen bouw en schoone ligging aangenaam aandoet.

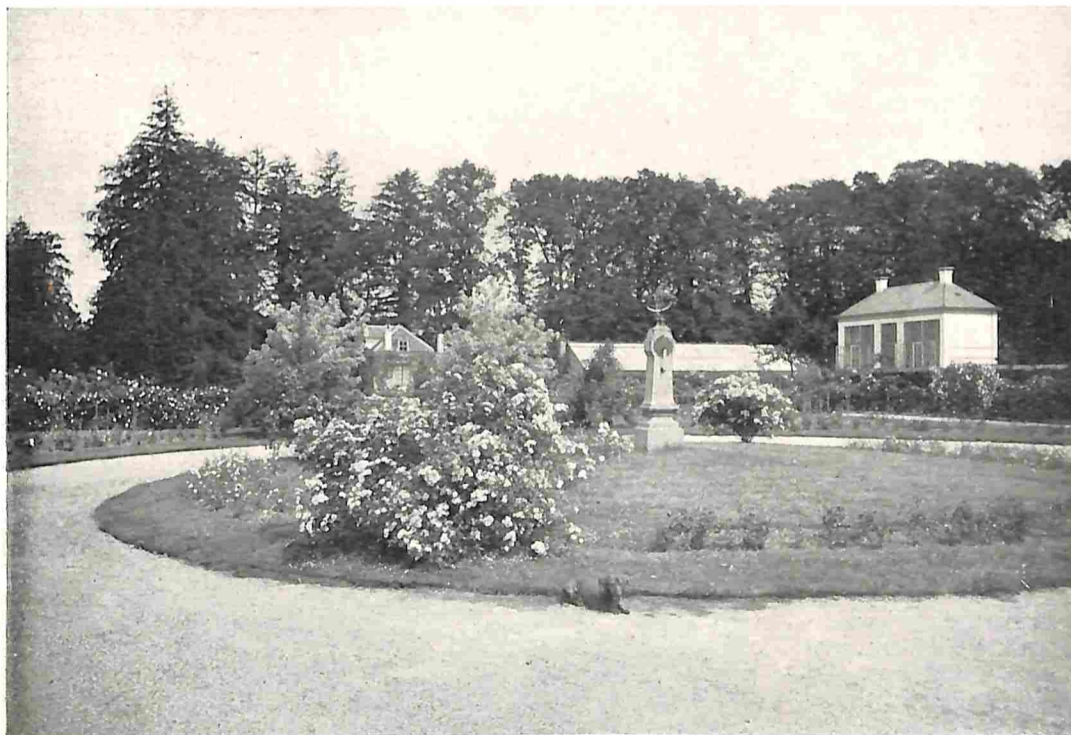
Uit piëteit voor Staverden's historie werd het Huis op last van den tegenwoordigen eigenaar, den Heer 's Jacob, oud-Burgemeester van Rotterdam, gebouwd op dezelfde plek waar eens de burch stond; bij het graven van de fundeering is men nog gestuit op oude gewelven, die aan de juistheid der plaatsbepaling geen twijfel overlaten. Volgens de overlevering strekken deze gewelven zich tot op uren afstand uit en vormden zij oudtijds een communicatiemiddel met de omliggende kasteelen, o.a. den Cannenburgh te Vaassen, waarvan in tijden van belegering en rooftochten nog al eens gebruik zou zijn gemaakt.

De Huize Staverden ligt nagenoeg onmiddellijk aan den grooten weg tusschen Elspeet en Harderwijk en wordt aan drie zijden door water omgeven.

Tot het voorplein verkrijgt men toegang door een monumentale brug met sierlijk bewerkt ijzeren hek: rechts bevindt zich het huis, links strekken zich de stallen en auto-garage uit en verder, nog meer zijwaarts, de fraaie kassen, boomgaard en tuinmanswoning.

Wit is hier de hoofdtoon van alles, van het huis, van de tegenoverliggende gebouwen, woningen en paviljoens, hetgeen juist in deze omgeving, waar trotsche eeuwenoude eiken en beuken hun donkere schaduw werpen, de gewenschte harmonie doet ontstaan tusschen natuur en kunst. Uiterlijk onderscheidt zich het Huis te Staverden niet van tal van andere kasteelen in Gelderland, bij wier bouw en inrichting strenge eenvoud is betracht.

Wel geven zijn breede vensters en de zich langs alle vertrekken der eerste étage (achterzijde) uitstreckende balkons den indruk, dat hier voor alles is gedacht aan een zoo overvloedig mogelijk genieten van het rijke natuurschoon.



DE HOF TE STAVERDEN. IN DEN BLOEMENTUIN.

't Interieur is hiermede in volmaakte overeenstemming: rustig gehouden, zooals een landhuis past, getuigen ook alle vertrekken, inclusief de breede marmeren vestibule en gangen, van echt-Hollandsche degelijkheid. Minder soberheid is, uit den aard der zaak, betracht bij den aanleg der tuinen: deze zijn tot op uren afstand bekend als buitengewoon mooi en wêlonderhouden.

De hoofdingang hiervan vormt een breede laan van oranje-boomen, prijkkende met een keur van welgevormde vruchten; de paden tusschen de rijkelijk met bloemen beplante gazons, ter rechter- en linkerzijde, voeren weer naar reusachtige bloemperken, en bieden telkens een verrassend uitzicht op de dicht met rozen begroeide tuinmanswoning, de kassen en tropische planten-groepen.

Een aardig aspect wordt op een der midden-gazons verkregen door een monumentalen zonnewijzer met barometer, die zekere vroolijkheid aan de omgeving bijzet, vooral wanneer de zon het verguldsel beschijnt.

Aan 't einde van de tuinen ligt het park met zijn aardige panorama's en zitjes aan den waterkant, terwijl zich hier, op een eilandje, onder de schaduw van hoog opgaand geboomte, ook het gedenkwaardig monument verheft ter nagedachtenis van Gravin Eleonora. Zeker zal geen der bezoekers van het landgoed zijn (of haar) wandeling besluiten, zonder even een blik te hebben geworpen in de rijk voorziene kassen en het plantenhuis, waar voor de minnaars van bloemen en gewassen enorm veel te genieten valt.

* * *

Het landgoed Staverden is in 't begin van 1905 in eigendom overgegaan aan den tegenwoordigen bezitter, den heer 's Jacob. De vorige eigenaar was de heer R. J. Baron Kemper van Ittersum, die het Landgoed Staverden op eenjarigen leeftijd erfde van zijn oom den heer R. J. Kemper, wiens echtgenoot de schilderachtig gelegen Kapel stichtte, waar op geregelde tijden voor de bewoners van Staverden, Leuvenum en Speulde godsdienstoefeningen worden gehouden.

De bezitting is groot 700 H.A. en bestaat in jong en oud bosch, bouw- en weiland, deels verpacht, deels in eigen beheer. Haar gebied strekt zich uit van het Leuvenumsche bosch tot het Kroondomein nabij 't Uddelermeer.

Het laatste aan het landgoed toegevoegde heideveld genaamd „Het Veen” wordt thans in cultuur gebracht. 't Beheer geschiedt vooralsnog door de Nederlandsche Heidemaatschappij, in samenwerking met den eveneens deskundigen heer 's Jacob, zoon van den eigenaar.

Dat de bezitters van Staverden in de middeleeuwen machtige Heeren zijn geweest, valt o.m. af te leiden uit hetgeen in die tijden onder de benaming van „Hof te Staverden” werd verstaan.

Behalve het Vorstelijk Verblijf (later Kasteel) werden ook gerekend tot de bezitting te behooren de omliggende buurtschappen, gezinnen, knechts, dienstmannen, bosschen, landen, jacht, visscherijen, molens, wegen- en uitwegen, renten en inkomsten, boerderijen, rechten, gericht en enz.

En hoewel zich in den loop der eeuwen ook op „de Hof te Staverden” de toestanden hebben gewijzigd, zijn de latere bezitters, is thans nog de tegenwoordige landheer in 't bezit van enkele feudale rechten, aan welks bestaan menig bewoner van onze vrije steden zou weigeren te gelooven.

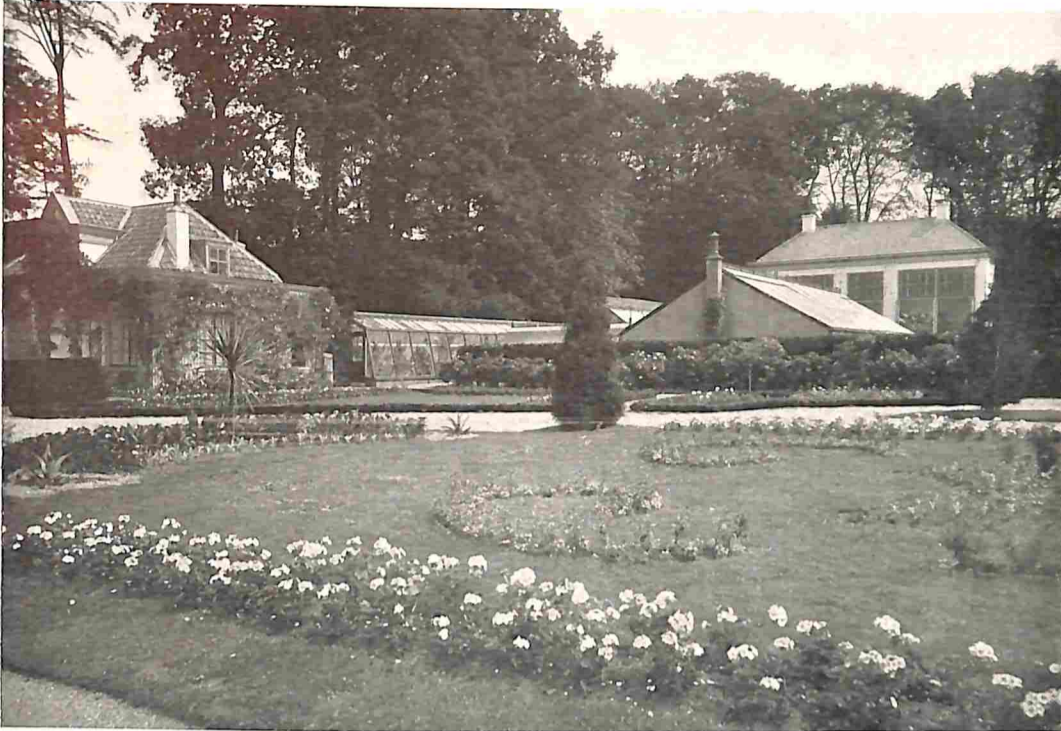
Volledigheidshalve moeten we hieraan toevoegen, dat de „plichtigen” sedert 1900 in de gelegenheid zijn gesteld — zelfs daartoe werden aangemoedigd — die rechten tegen een uiterst billijke schadeloosstelling af te koopen.

Waar in de laatste jaren in ons land reeds zooveel schoons op natuur- en oudheidkundig gebied ten offer is gevallen aan het letterlijk voor niets terugdeinzend vandalisme of, en dat voornamelijk in de groote steden, heeft moeten wijken voor flegmatisch-berekende uitbreidingsplannen, waarin bijna nooit plaats schijnt voor een plein met typisch oud gebouw, poortje, brug of boomengroep, daar kan het bezit van een fraai, historisch landgoed als Staverden niet genoeg worden gewaardeerd.

De grootsche aanleg van bosschen en lanen en de geheimzinnige plekjes in de omgeving van het Huis, waaraan zoovele droeve en blijde herinneringen zijn verbonden, kenmerken Staverden nog altijd als een riddergoed van den echten, edelen stempel, zoodat de wandelaar er zich onwillekeurig voelt verplaatst in den veelbewogen tijd, toen Gelre's hof er glans en schittering aan verleende.

Gelukkig behoeft op deze gedenkwaardige plek het meewarig „sic transit...” nog niet te worden uitgesproken, maar verheft de Huize Staverden zich nog in vollen luister te midden van het statig geboomte, welks overmoedig ruischen van onvergankelijke dingen schijnt te spreken.

J. J. H. MARTIJN.



DE HOF TE STAVERDEN. GEZICHT OP DE KASSEN.

HET AMERIKAANSCH DUEL

DOOR EWALD GERHARD SEELIGER.

(40) (Geautoriseerde Vertaling).

„E N u kunt u geen geval bedenken,” wierp Gladys hem tegen, „waarbij dit opkomen voor een ander een zaak van eer zou zijn? Denk u b.v., dat men een ander grooter dank verschuldigd is”.

„Daarom moet men er voor zorgen, niemand iets te danken te hebben,” antwoordde hij. „Ik dank alles aan mij zelf!”

„Gelukkige!” sprak zij met groote droefheid in haar stem, terwijl zij de oogen sloot. „Gaat u naar Chicago en groet Tom Fleitman van mij! Ik zal op hem wachten. Want hij zal vrijgesproken worden. Ik weet het”.

„Hm!” deed hij, en nam afscheid.

Daarop trok hij naar Chicago.

Tom viel de tijd niet lang. Elinor Club bezocht hem iederen dag en overlaadde hem met sigaren en andere lekkernijen. Zij verwende hem juist als een liefhebbende tante haar neef doet.

Hij werd eenige malen voor den rechter van instructie gevoerd, waardoor de zaak echter niet vorderde. Tom bepaalde zich er toe te beweren, dat hij zich nooit anders als Tom Fleitman genoemd had en ontkende met zijn beminnelijken glimlach, ooit wissels vervalscht te hebben.

„Ik weet in 't geheel niet, hoe men dat doet!” verklaarde hij den rechter kalm.

Daarop onderteekende hij eenige stukken en werd naar zijn lichte prettige cel teruggevoerd.

Den volgenden morgen verscheen zijn advocaat, maakte zich bekend, vroeg de noodige volmachten, en Tom Fleitman zette weder zijn naam op het papier.

„Hm!” deed de advocaat hoofdschuddend. „Tegenover mij behoeft u toch waarlijk geen komedie te spelen, meneer Peppercorn. Ik moet dit beschouwen als een votum van wantrouwen. Miss Club verzekerde mij uitdrukkelijk, dat u Patrick Peppercorn is en niet Tom Fleitman!”

„Miss Club vergist zich!” antwoordde Tom.

„Ik begrijp het!” knikte de advocaat haastig. „Ik begrijp uw truc zeer goed en keur ze goed. Maar tegenover mij behoeft u toch geen verstopperij te spelen! Wat moet ik met dat onderschrift doen als het proces voorbij is? Het is waardeloos. U kunt als Patrick Peppercorn toch niet een document met den naam van Tom Fleitman teekenen”.

„Wat bedoelt u?” vroeg Tom. „Ik zal nooit ofte nimmer ontkennen, dat onderschrift neergeschreven te hebben. Zorgt u er maar voor, dat ik als Tom Fleitman beschouwd word. Want ik ben vastbesloten, te blijven wie ik tot dusverre geweest ben”.

„U zult me toch moeten toegeven, dat men alle reden heeft, u voor Patrick Peppercorn te houden,” riep de advocaat.

„Het is mijn fout geweest”, gaf Tom

toe, „dat ik niet dadelijk in 't begin met alle beslistheid tegen deze dwaling ben opgekomen. Maar het blijft desniettemin een dwaling. Allen zijn in de war, zelfs Sniffler & Co., en die nog het meest.”

„Ah!” stiet de advocaat uit en stak het papier eindelijk in zijn tasch. „Dus Sniffler & Co. steken er achter. Dat maakt het proces veel interessanter. Het zal mij een genoegen zijn u te verdedigen, ook als uw handteekening waardeloos zou blijken. Ik voer reeds sinds jaren een fellen strijd met deze firma. Als de denkbeelden van deze bandieten veld winnen, dan is het met de justitie gedaan. Zij willen er een handelszaakje van maken.”

„Niet alleen van de justitie!” antwoordde Tom, den advocaat de hand schuddende. „Ook van de andere kleinigheden, die men gezamenlijk het menschelijk leven noemt. Overigens is het denkbeeld nog zoo kwaad niet.”

„Dat is juist het gevaarlijke van de zaak!” haastte de advocaat zich te antwoorden. „Maar gaat men er dieper op in, dan is het niets anders dan een geraffineerde rooftocht door de zakken van de heele wereld. En zakkenrollers moet men op de vingers tikken, anders worden zij steeds brutaler. Tot weerziens dus, Mr. Fleitman!”

Reeds des middags verscheen hij weer; hij zette een bedenkelijk gezicht.

„Mr. Peppercorn!” sprak hij dringend, „u moet uw praktijken veranderen. Zoo gaat het niet! Uw schrift verraadt u. U vliegt er bepaald in.”

„Kom, kom!” glimlachte Tom. „Ik kan er niet invliegen, want ik heb de wissels niet vervalscht. Ik ben Tom Fleitman en daarmee basta!”

„Kunt u deze bewering bewijzen?” vroeg de advocaat.

„Miss Club zal het zweren!”

„Dat zal miss Club niet doen!” antwoordde de advocaat. „Ik heb er haar ernstig tegen gewaarschuwd, een meened af te leggen. En zij heeft het ingezien. U kunt als man van eer onmogelijk verlangen, dat een vrouw om uwentwege zoo iets gevaarlijks doet. Hebt u andere getuigen?”

„Zeker!” knikte Tom. „Maar om bepaalde redenen wil ik die voorloopig niet lastig vallen. Ik moet ook zonder hen vrijgesproken worden! Ik sta daarop! Mijn onschuld moet aan het licht komen!”

„Uw onschuld zal niet aan het licht komen,” waarschuwde de advocaat hem op ernstigen toon, „want u hebt in werkelijkheid de wissels wél vervalscht.”

„Ik heb er nooit flauw over gedacht!” lachte Tom.

„En ook al had u het niet gedaan,” vervolgde de advocaat met verheffing van stem, „dan zou u toch veroordeeld moeten worden, omdat alles tegen u pleit. Bedenk, hoeveel onschuldigen reeds veroordeeld zijn.”

„En dat zegt u, een dienaar van het recht?” vroeg Tom verbaasd.

„Gegroet!” stiet de advocaat uit, terwijl hij zijn hoed nam.



DE HOF TE STAVERDEN. LAAN OP HET LANDGOED.

Met u is niet te praten. U schijnt werkelijk niet te weten, wie u is en wien u voor u hebt."

Maar reeds den volgenden morgen trad hij weder in de cel. „Mr. Peppercorn, er is een uitweg!" fluisterde hij met een schuwen blik op de deur, waarin een van glas voorzien kijk-gaatje was. „Ik heb een uitweg ontdekt, de eenige, die er is. Ik moet u echter verzoeken, uw tegenstand tegenover mij nu voor goed op te geven!"

„Vertelt u op!" sprak Tom vriendelijk.

„U hebt," begon de advocaat, terwijl hij papier en potlood te voorschijn haalde, „u hebt in den tijd der wisselvervalsching zooals gebleken is aan hevige neuralgische hoofdpijn geleden."

„Ik herinner het me niet!" meende Tom hoofdschuddend. „Ik geloof, dat ik in mijn heele leven alleen hoofdpijn heb gehad, wanneer mijn lieve oom mij den vorigen avond te veel whisky te drinken had gegeven."

„U hebt," ging de advocaat onverstoort voort, „verschiedene zenuwartsen geraadpleegd, wat ook Mrs. Cravath niet ont-kennen kan. Deze specialiteiten, die ik mij beijveren zal als getui- gen op te roepen, hebben u geraden, u ten zeerste in acht te nemen. Maar u hebt uw in meer dan één opzicht opwindende levenswijze niet veranderd. Ten slotte is u op een vergadering flauw gevallen en, na vrij lang ziek te hebben gelegen, zonder opgaaf van redenen uit Chicago gevlucht. Men behoeft geen me- dicus te zijn om daarin het begin van vervolgingswaan te zien. Zeker is echter, dat u zich reeds in den tijd der wisselvervalsching in den zelfden geestelijk-abnormalen toestand bevonden moet hebben, waarin u zich nu nog bevindt."

„Aha!" riep Tom uit, terwijl hij op- sprong. „U wilt mij krankzinnig laten verklaren. Maar dat gaat me te ver. Ik ben geheel normaal."

„Dat beweert ieder krankzinnige!" ant- woordde de advocaat onverschillig: „Deze stereotiepe verklaring is meestal het zek- erste bewijs van paranoia."

„Wel alle donders nog toe!" riep Tom, die voor de eerste maal zijn geduld ver- loor. „Dat is om gek van te worden! Ik ben Tom Fleitman!"

„Bravo!" grijnsde de advocaat. „U behoeft nu alleen nog maar wat in uw cel rond te razen, dan is het beeld vol- komen. Blijf er maar gerust bij, dat u Tom Fleitman heet! Ik verzoek u er nu zelfs dringend om. U behoeft uwe han- delwijze slechts op ietwat grooter schaal voort te zetten. Wellicht kunt u een kleinen aanval van razernij spelen. Spring den cipier naar de keel!"

„Oef!" deed Tom, zonk op de bank en wischte zich het zweet van het voor- hoofd.

„Angstzweet!" noteerde de advocaat. „Zeer goed! Een voortreffelijk symptoom! Uw krankzinnigheid is reeds zoo goed als juridisch vastgesteld. Het proces zal ge- schorst worden. U komt ter observatie in een krankzinnigengesticht. Binnen vier weken wordt u als hersteld ontslagen en is u een vrij man. Dat is de gewone weg. Sla hem in en volg mijn raad!"

Daarmee stak hij hem de hand toe.

„Nee!" riep Tom vastbesloten. „Ik verheug me in 't bezit van gezonde hersenen en zal ieder, die mij voor gek verklaart, met gelijke munt betalen. Ik wil het proces! Ik wil met pauken en trompetten vrijgesproken worden."

„U zult tot drie jaren veroordeeld worden!" dreigde de advocaat.

„Dan zal ik Patrick Peppercorn als getuige oproepen!" zei Tom rustig.

„U wilt u zelve als getuige oproepen?" glimlachte de advocaat, zich in de richting van de deur terugtrekkende. „Dat is iets nieuws. Een juridisch novum van den eersten rang! Ik heb mij er nu zelf van overtuigd, dat uw verstand niet normaal is, want anders zoudt u niet zulk een onzinnige opmerking maken. Een normaal mensch gedraagt zich in uw geval geheel anders."

„Hoe?" vroeg Tom scherp, terwijl hij opstond.

„Gesteld, dat u geestelijk normaal was!" sprak de advocaat, zich weer wat dichterbij wagende. „Dan zoudt u met beide handen mijn voorstel aangrijpen, om voor goed van de onaan- gename zaak af te zijn. Alle omstandigheden zijn immers zoo gunstig voor u! Zoo gemakkelijk is het nog geen verstandig mensch gemaakt, zich voor gek te laten verklaren."

Tom leunde in wanhoop tegen den muur. De voorstellen van den advocaat hadden werkelijk iets verleidelijks. Maar die vier weken in het krankzinnigengesticht konden Tom allermintst be- hagen. Hij kon ook Sam niet nog langer laten wachten.

„Maar u is niet normaal, Mr. Peppercorn!" vervolgde de advocaat levendiger. „Een normaal mensch had toch tenminste zijn handschrift verdraaid voor den rechter van instructie. U is dat niet ingevallen! Zoo ziet u, dat u totaal krankzinnig is, Mr. Peppercorn, U moet krankzinnig zijn. Anders is er geen logica op de wereld. Ziet u dat niet in?"

„Hoe kan ik als krankzinnige iets inzien?" glimlachte Tom sarcastisch.

„Alright!" riep de advocaat vergenoegd. „Eindelijk hebben mijn bemoeiingen dan toch het gewenschte gevolg gehad. Ik zal dadelijk het voorstel doen het proces te schorsen."

„Het proces wordt niet geschorst!" sprak Tom hardnekkig. „Ik wil het proces. Laat de justitie zich voor mijn part blameeren, als ze zoo stom is."

„Uitstekend," riep de advocaat en drukte hem de hand. „Goed zoo, Mr. Peppercorn. Maar zoudt u den aanval van razernij niet liever tot de gerechtszitting willen uitstellen? Bedenkt u eens goed, welk een indruk dat maakt; de beste psychiatrische getuigenissen zijn daartegen machteloos. Tot weerziens, Mr. Pep- percorn!"

En hij liet Tom alleen. Buiten sprak hij den cipier aan.

„Neem je in acht", waarschuwde hij hem... „deze meneer Peppercorn is niet heelemaal normaal. En zoo'n krankzinnige beschikt, zooals je weet, over zeer veel kracht. Hoe gemakkelijk kan hij je naar de keel springen!"

De cipier wierp een zeer kritischen blik op de deur van de cel, waarin Patrick Peppercorn in voorarrest zat, en dankte den advocaat voor zijn vriendelijke waarschuwing.

Op dit zelfde oogenblik kon Tom zich niet meer inhouden en barstte in een luid gelach uit.

„Daar hoor je het zelf," fluisterde de advocaat met opgehe- ven vinger.

En de cipier schudde toestemmend het hoofd.

Op een dergelijke wijze schilderde hij Elinor Club Tom's toestand af, alleen legde hij voor haar de kleuren er nog wat dikker op.

Zij verscheen den volgenden dag met twee dames van het bestuur van den Bond voor ethische huwelijks-hervorming.

„Mr. Peppercorn," sprak ze, terwijl ze haar angst onder een onnatuurlijke leven- digheid zocht te verbergen, „wij zijn ge- komen, om u in naam van den Bond de verzekering te geven van onze onver- brekelijke trouw en hoogachting. Wij be- schouwen uw arrestatie als een juridische misgreep eerste klasse."

„Dat is ze!" knikte Tom krachtig.

„Mr. Peppercorn", liet zich thans de vice-presidente hooren, „wij hebben met groot leedwezen vernomen, dat uw on- vermoeide werkzaamheid voor den Bond niet zonder nadeelige gevolgen voor uw gezondheid gebleven is. Wij hebben ge- meend daarom het gerecht een stuk te moeten aanbieden waarin nadrukkelijk wordt aangetoond, dat u onschuldig is."

„Ik dank u, dames", sprak Tom hof- felijk, „en ik hoop, dat uw optreden het door ons allen gewenschte gevolg heeft."

Daarop schudde hij alle drie krachtig de hand, waarna zij hem met de beste wenschen verlieten.

Elinor Club kwam den volgenden dag alleen; haar zenuwachtigheid was in den tusschentijd zeer toegenomen.

„Patrick!" zuchtte ze. „Neem het me niet kwalijk, ik kan geen meened afleg- gen. Hoezeer ik van je houd, dit is me onmogelijk."

„Zoo beste tante" zei hij vergenoegd, „wat wilt u dan zweren?"

„Dat je Patrick Peppercorn bent!"

„Dat zou zeker een meened zijn!" lachte hij.

„Hou je toch bij de waarheid!" smeekte zij hem. „Met de waarheid komt men steeds het verst."

„Daarom heb ik dan ook nooit beweerd dat ik Patrick Peppercorn ben!" riep hij in komische vertwijfeling uit. „Ik ben Tom Fleitman, uw neef. Ik zou kunnen toegeven dat Patrick Peppercorn wissels vervalscht heeft. Maar de wissels, op welke de aanklacht berust, zijn in 't geheel niet echt, maar zeer zorgvuldige afschriften van de door Patrick Peppercorn vervalschte. Ik weet ook, wie die afschriften gemaakt heeft, maar ik zal haar evenmin verraden als Patrick Peppercorn."

„Een vrouw, die afschriften heeft gemaakt!" zei ze in diepe gedachten verzonken, „Cravath?"

„Je bent weer op een dwaalspoor, lieve tante!" glimlachte Tom en vatte haar bij de hand. „Ik moet vrijgesproken worden."

„Maar dat is juist weer een idée fixe van je!" jammerde zij „De rechters moeten alle wel met blindheid geslagen zijn, als zij niet zien, dat je heelemaal in de war bent. O Patrick, kon je toch maar weer gezond worden! Dit is nu mijn eenige zorg!"

En zij barstte in tranen uit. Zij snikte zoo echt en hartstochtelijk dat Tom werkelijk wat bedenken moest, om haar te kalmeeren.

„Lieve tante!" sprak hij zacht en boog zich tot haar over. „Alles zal in orde komen. U keert naar Sam Shuttlecock terug."

„O!" riep ze, van hem vluchtende. „Ook dat nog! Welk een weerzien. Patrick, ik sidder voor je!"

En zij snelde de deur uit.

(Wordt vervolgd).

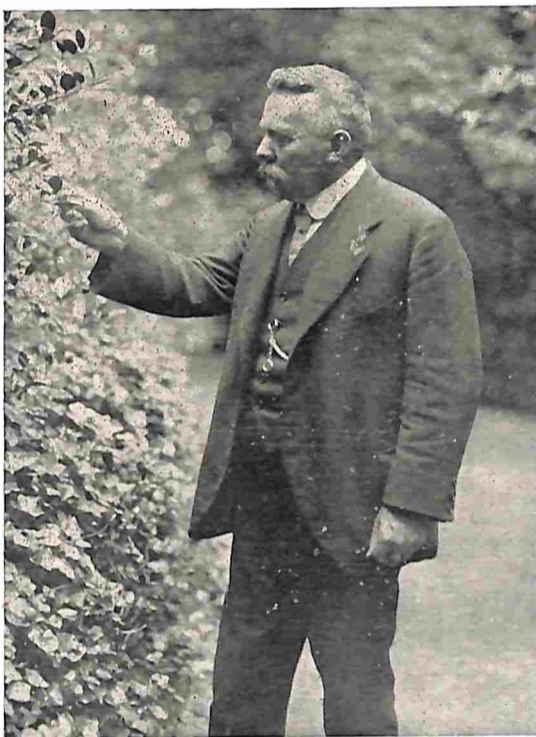


Foto D. van Kreeveld.

J. K. BUDDE,

DIE IN DE AFGELOOPEN WEEK ZIJN VIJF- EN-TWINTIG JARIG JUBILEUM ALS HORTU- LANUS VAN DEN HORTUS BOTANICUS DER UTRECHTSCHER UNIVERSITEIT VIERDE.